

30  
CHRISTOPHORI  
VWARSEVICII

AD STEPHANUM  
NUM REGEM  
POLONIE  
ORATIO.

QVA CVM IO-  
ANNE MAGNO MO-  
SCORVM DVCE XV.

Ianuarij ad Zapolsciam con-  
fectam pacem gras-  
tulatur.



MAGDEBURGI.  
Imprimebat VVilhelmus Rosb.  
M. D. LXXXII.

158  
Hic est editio  
thematica  
in editio in  
Orat. et grat.  
legibus Pol.  
superatam  
republica  
collectanea P. II  
n. 5.

Hic orationis est Zupindna Brijm Alex.  
Guagnino Rev. Polon. tom. 1. pag. m. 255.

EXXXII<sup>22</sup> madhi

SERENISSIME  
R E X.



VM nuper ex castris ad conuentum tra-  
ctandæ paci Zapolsciæ destinatum, me  
misisses, & confecta pace, rursus ad te  
in viam ego dedissem me, fallendi tempo-  
ris gratia, conscripsi orationem, qua de hoc tam grato  
& magifico munere diuinitus tibi dato & oblato  
gratularer. Quam, & adeo Vilnam cum venissem,  
tipis diuulgandam esse duxi, vt vel in varias partes  
non solum fama, verumetiam leticia de ea peruolare  
facilius possit. essetq; instar epistole alicuius, quæ  
tum & ad suos, tum & ad exteros ijs de rebus quæ  
hîc geruntur officij ergo scribi possent & deberet, &  
deniq; vt vel hac testificatione memoris nostræ men-  
tis beneficiorum tuorum erga nos, & eorum qui vi-  
uunt, & posterorum gratissimus sermo de tuo regio  
nomine, nusquam conticescat. Bene vale. Vilnæ  
IIII. Februarij. Anno Domini M. D. LXXXII.

S. R. Maiestatis vestræ.

Fidelissimus & addictissimus subiectus  
& seruator. Varsauius.

A ij

Christo

CHRISTOPHORI  
WARSEVICII

AD STEPHANUM  
NUM REGEM  
POLONIE  
ORATIO.



Acis nuncium Stephane Rex  
habet, quam Christo Opt. Max.  
de virgine nato cælitus Angeli  
venerant olim nunciatum. Per-  
fectum est tandem summi DEI be-  
nignitate erga nos, & tua quadam  
veluti vigilia regali, eximiaq; vir-  
tute, ut contra magnum Musconia  
ducem, iuste & legitimè bello abs te suscepto, & prospere  
fortiterq; gesto, in tot annis & bellatoribus, quibus cum  
bella gessit, penè omnium solus, ad pacis conditiones quas  
volebas acceptandas adegisse cum videre. Quo equidem  
nomine, & tibi & Reipub: inprimis gratulor, & præstanti  
virtutifœlicitatiq; tuæ, omnia præmia & insignia honoris,  
& ornamenta laudis ac gloriæ, iure optimo deberi, agnosco  
& profiteor. Quid enim aut beneficio carius, aut fama  
& opinione maius accidere potuit, quàm quod ut diuturnam  
quietem, prænunciam tempestatis, maximum & gravissi-  
mum bellum, sic demum instar solis post densissimas tene-  
bras optatissima pax, terrorem belli est subsequuta. Et ve-  
rò incundum est semper nomen pacis & res ipsa salutaris,  
qua

qua & desiderio expectantium, & voluptate exultantium,  
& eorum qui sunt eius seruatores gloria vix admirabilius  
aliquid dixeris. Sed nimirum fert hoc humanarum & di-  
uinarum ius legum, consuetudo gentium, ratio ipsa mune-  
ris & dignitatis regum, vt sua subiectos potestati omni in-  
iuria & calamitate prohibeant, & defendant. Res porro  
bello gestas plusquam pacem admiramur. Verum si casu  
non consilio, temeritate non necessitate bella suscipiantur &  
gerantur, vel maxima quaq; vis, expers rationis & consi-  
lij mole sua ruit, nec sine vicissitudine aliquid potest esse diu-  
turnum. Quo magis venerari & suspicere te cuncti debe-  
mus, qui vt ocium metiris dignitate, ita bella geris & ad-  
ministras necessitate: & vt armorum capiendorum certam  
tenes rationem, sic deponendorum modum: quippe cum non  
ea mens institutumq; tuum sit vel fuerit, vt in luctu & san-  
guine eorum, quos ex praescriptione diuina legis non minus  
ac teipsum diligere debes, nominis & imperij tui titulos pro-  
feras, & per omnia diuina, & humana iura impotenter  
grasere. Sed armorum tuorum vis & ratio tota, eo spe-  
ctat semperq; spectauit, vt imbelli multitudini sacerdoti-  
busq; & religiosis viris, alijsq; id genus subiectis tuis, digna  
professione pax non desit, & vt ea qua per manus tradita  
accepisti, non tantum sarta tectaq; conseruare, verumetiam  
quoad eius fieri maxime possit, ornare, & augere videare.  
Hoc animo & consilio ductus, Polociam primum, deinde  
Velicolucum, atq; ita & Plesconiam demum oppugnare ag-  
gressus es, posteaquam, tot & literis, & legationibus, &  
admonitionibus tuis, cum grauissima testificatione desiderij  
pacis, apud Magnum Musconia ducem nihil esset profe-  
ctum. Quae omnia & quale initium ac progressum habue-  
runt,

runt, & quo exitu terminata sint, nullus est, ut opinor,  
in Orientis & obeuntis solis & Aquilonis Austrine partibus  
locus, ad quem fama, & letitia earum rerum non perue-  
nerit. Nam & Polociam, quam sub Sigismundo Au-  
gusto Rege, certa spe induciarum per literas facta, Ma-  
gnus dux à Lituania auulserat, in pristinum statum liber-  
tatemq; posuisti, & aliquot millibus hostium ad Socolum ce-  
sis orbi terrarum testatus es, illud esse bellum iniustum, quod  
esset necessarium, illa arma gloriosa, quæ non ad innocentis  
sanguinis profusionem, sed ad sui suorumq; defensionem,  
non ad inuidiosas opes minimeq; ferendam potentiam, sed  
ad Dei opt: Max: cultum gloriãq; propagandam, Reges &  
Principes caperent atq; conuerterent: quod tum vel maxime  
patuit, cum ad eius victoriæ monumentum, non statuas vel  
trophæa, non mutum aut tacitum aliquid, sed domum oratio-  
nis, sacrarium pacis, templum Deo opt: Max: societatis Iesu  
extruxisses, ut cuius esset victoriæ, eidem daretur & honos,  
& à quo profectum, eidem ferri acceptum beneficium vide-  
atur. Etenim multa multis, soli Deo opt: Max: cuncta  
debentur. Tandem verò insequentis anni, contra hunc  
eundem Moscum, subsequuta est expeditio tua altera Veli-  
colucen. & multarum aliarum arcium expugnatione clarif-  
sima, in qua quàm longum & difficile iter emensus fueris,  
quomodo te erga captiuos gesseris, & quid potissimum in  
eo spectaueris, longum esset commemorare. Illud quidem  
non prateribo, etiam in medio cursu, & quasi ardore belli,  
à fide pacis conditionibus alienum te non fuisse, & Magni  
ducis Oratores (si Oratores & non speculatores potius appel-  
landi fuerant) in ipsa castra ad te admisisse. Sed diem il-  
los de die ducere, & nihil non simulatè agere cognitum est.

Itaq;

Itaq; capta & expugnata Velicoluco, hostilibus copijs cis Tu-  
ropeciam fufis & fugatis, Velifia, Neuelia, Zanolocia,  
Lezerifcia in potestatem tuam redacta Vilnam reuerfus, &  
mox Varsoniam ad comitia profectus es: Quò vel legatos  
quoq; illos ducere placuit, ut quid & illi postularent, & tu  
velles, & Reipub: expediret, ab ordinibus regni cogno-  
fceretur, & decerneretur: Sed vix in illa tanta, non dicam  
ordinum, sed hominum multitudine aliquis reperiebatur,  
qui ijs quas illi offerebant conditionibus acquiescendum, &  
à bello desistendum arbitraretur. Non obscure pra se  
ferebant omnes Liuoniam prouinciam, pro qua bellum  
susceptum & gestum esset, sub Mosco recuperari oportere,  
& vel grauissimas quasq; difficultates, iacturas atq; de-  
trimenta potius subeunda, quam ut nomine insidiosa pa-  
cis, pactio seruitutis Liuonia afferretur: Nec non tot  
prestantium virorum militumq; casus in bello, cum gemitu  
& lacrimis notabatur, siquidem omnium iacturarum  
iactura maxima hominum est, & videri debet. Quo  
circa in eam curam potissimum incubuisti, ut tertiam belli  
expeditionem contra Moscum vel quam primum apparare  
potuisses, neq; aut tenuitas arary, aut angustia temporis,  
aut tardum & facietas belli, aut itineris longitudo, à per-  
sequendi hostis celeritate te retardauit. Duxisti exerci-  
tum haud scio, an etiam quam ante florentiorem, copia-  
rum numero, varietate gentium & nationum, usu & ex-  
ercitatione bellandi planè mirandum, ita, ut Plefcouia ad  
quam vis & ratio armorum tuorum conuerti inprimis de-  
buerat, postquam Ostrouia paucis horis oppugnata per de-  
ditionem esset capta, breui etiam in potestatem tuam redigi  
posse videretur, & hac demum occupata, non modo Lio-  
nia

nia hosti eripi, verum etiam ad maiora audenda & molli-  
enda occasio & materia præberi posset. Sustine sustine  
Rex, si Deus opt. Max: ab imminente interitu multitudi-  
nem conseruauit eam, quam nec consuetudo benignitatis:  
neq; iudicium clementia tua, contra furorem Maris, su-  
perbiamaq; victoria seruare fortasse potuisset. Hoc qui-  
dem tibi ademptum est n'hil, quin etiam id quod quaeseras  
habes, & Liuania pro qua bellum susceptum gestumq; abs  
te fuerat, potire. Nemoq; sapiens culpa potius quam  
fortuna, id iudicabit telum. Moscis verò, qua vnquam  
latior illuxisset dies, quam ea qua præter suam omniumq;  
opinionem sunt diuinitus ab interitu conseruati, siquidem  
vita læticia, quam nascendi conditio certior sit, semperq;  
fuerit, Oppugnauit olim, terror ille gentium, tot molli-  
tor cladum Aquileiam per triennium, Solimanus Turca  
cùm innumerabilibus copijs Viennam, Carolus Quintus  
Casar Mettim frustra tentauit. Quid? num quod cona-  
tibus eorum euentus non responderit, in eo in quo tempore  
necessitatiq; paruerant, & fortitudinis laudem secuti fue-  
rant, protinus honorem & existimationem concoxerunt  
suam. Minimè gentium, Magnorum enim hominum  
gestas res exitu metiri par non est, sed iusticia & equita-  
te. Et quanquam prosper & aquabilis sine vlla offen-  
sione bellorum cursus inprimis delectat, tamen nescio quo  
modo aduersis interdum casibus, in bello, etiam illustra-  
mur, & non semper cum volumus oblata, aliquando etiam  
desiderata res magis nos recreat atq; reficit. Quo magis hoc  
tuum Plescouien bellum gloriosum est, & videri potest, in  
quo nec tentata irruptionis infestus casus, neq; alienum anni  
tempus, neq; multa alia incommoda de statu mentis solitaq;  
constantia



constantia animi deturbauerunt. Quin etiam virtute & fortitudine tua, talem exitum sortitum est, qualibus iusticia & equitatis radicibus, vel inde ab initio innixum fuerat. Petijt tandem is abs te pacem, qui intrâ quadraginta annos nullas ad te literas daturum se, missurumue internuntiũ, paulò ante minabatur. Cessit Liuonia is, qui ne Liuonia insereretur literis pacis, mentione vlla de ea fieret, à legatis tuis ante omnia postulauit. Deniq; is, qui tam gloriose & magnifice & loqui, & sentire de se multa ausus fuerat, quiq; diffidens suæ, aliena virtuti & amplitudini frustra inuiderat, supplex tibi est factus, & eas conditiones pacis postremo accepit, quas tot latebris fallaciarum, & missione legationum subterfugere videbatur. At quomodo id non faceret? tua Rex & celeritate apparandi, & scientia administrandi, & fortitudine continuandi belli, tuiq; exercitus famis, frigoris, difficultatumq; omnium, incredibili tolerantia adactus & compulsus. Quid enim per Deum immortalem exercitu illo laboriosum? Quid ad omnes difficultates & discrimina vitæ ferenda, obfirmatum magis fuit aut esse potuit? Equidem quoad per artem grauissimasq; occupationes licuit legi, & vidi aliquid: nec non meminisse possum ducum & exercituum multorum, quorum in omni genere belli gerendi, nobilitata est patientia. Ita tamen statuo nec pabuli vel commeatus querendi difficultate, nec longitudine viarum, nec intensissimi frigoris magnitudine, nec ferocia & crudelitate hostium erga captiuos, vllius exercitus labores & pericula, cum tuo posse conferri. Memorabilis illa est eritq; semper Alexandri Magni militum perseverantia. Quorum opulentos Persas inopia, Græcos luxuriosos continentia, Indos desides vigilantia, Caucasum

casum postremò ipsum sibi, labore, inedia superauit. Ac  
ne vetera memoria repetere videamur, quàm graue & dif-  
ficile bellum Caroli V. Caesaris ad Alligerium, quàm molesta  
& exitialis Mettensis obsidio fuerit, quis ignorat? ut tot  
tantorumq; aliorum bellatorum, eorumq; exercituum incom-  
moda silentio transeam. Sed inter horum gestas res,  
erit etiam, ut opinor, aliquid loci tuo tuorumq; nomini,  
& haud scio, an exercitus fortitudinem & constantiam le-  
gens & audiens tui non aliquis obstupescat. Quis enim  
media hyeme in media Moscouia in castris unquam per-  
mansit? Mansit miles tuus. Quis in praduro & immen-  
sis frigoribus concreto solo, vallum tulie, corbes vimineos  
contexuit, munitiones extruxit? cuncta hac miles fecit, &  
perfecit tuus. Quis adeò totis & tam longis tamq; intem-  
pestis noctibus hybernis excubias egit? egit miles tuus.  
Quis non modo cum hostibus, sed etiam cum elementis  
ipsis pugnam sibi desumpsit? sumpsit miles tuus. Ac  
breuiter, nullum d'fficultatum, nullum laboris, nullum  
tadij & patientia est genus, in quo non exercuerit exerci-  
tum tuum hac bellorum abs te gestorum ratio aut conditio,  
sive quarendi victus & pabuli gratia longissimas profe-  
ctiones susceptas, sive tot manifesta mortis & fortunarum  
pericula, adita è tuis, quis consideret, sive cum ferocissima  
gente, varia eorum certamina, leuioraq; praelia, & excur-  
siones hostium infinitas intueatur, in quibus milites tui  
duce & authore te, ferè semper victoriam reportarunt.  
Cessit malicia iusticia, fraus & dolus veritati, temeri-  
tas rationi, furor virtuti, vis deniq; ipsa vi victa est,  
nec quo se contra te Moscus iactet vel excuset habet: Fac  
Plescouiam irruptione tentatam in potestatem tuam non  
venisse.

venisse. Quid tum postea? Enimvero ignoramus opta-  
bilis esse semper, fuisse in hostili ditione armorum suo-  
rum vim & terrorem longè lateq; proferre, quàm unius  
vel alterius expugnata civitatis mœnibus includi &  
mancipari, ita ut si optio eligendi detur capienda vr-  
bu spe, nonnunquam excidere, quam capta & pos-  
sessa aduentui hostium opponere se non posse malle vi-  
deres non neminem, & quidem omnis belli gerendi  
& administrandi ratio difficilis est, capiendarum ar-  
cium & civitatum difficillima. Quid? & erit qui  
nesciat, in quanta trepidatione Moscus fuerat, cum  
tu hac eadem in bellum expeditione Plescouiam ipse pro-  
fectus, aliquam exercitus tui partem in pœniciora Mo-  
sconia Polocia dimisisses: Qua sanè pars cum Chri-  
stophoro Radiuilo Castellano Trocen: duce, imitatore  
aucta & patria virtutis singularis, maximis & diffi-  
cillimis itineribus Stariciam prope venisset, incredibile  
dictu est, in quantam desperationem Moscus adductus  
fuerit, siquidem in fugam versum biduo triduoq; la-  
tuisse, sunt, qui asseuerent, suam certè filiorumq; su-  
orum, coniuges, & ancillarum greges, eum amanda-  
uisse Staricia constat: quandoquidem non solum de va-  
stitate agrorum, tantisq; suorum cadibus, ad ipsius  
aures constans & perpetua fama quotidie peruolaret:  
Sed adeo flammæ & incendia à tuis excitata è fenestra  
ipse intueretur, & singulis momentis is adhuc deterio-  
ra cum metu & horrore expectaret. Hac similitaq; vul-  
nera, ac (quod horum non postremum est) perpetua illa  
conscientiæ carnicina, Magno Duci de pace cogitatio-  
nem iniecerunt, cum videret, ne ei quidem exer-  
citus tui partii, resistere se potuisse, & in quo spem

ponebat maximam, menses aliquot effluxisse, quibus vel  
maximis illis frigoribus durantibus, viq; obsidio Plefcouia  
non soluebatur. Quid de se futurum esset, si aut Plefcouia  
caperetur, aut ea relicta in pœniciora Moscouia ingre-  
deretur hostis, prospiciebat animo, & tum externum, tum  
& internum malum magnopere verebatur, nempe morbi ij,  
qui in venis & visceribus inclusi latent, quàm qui apparent  
egrius curantur. Dimisit ergò ad te internuntium, & ve  
pacificacionis cum eò gratia, Legatos Zapolsciam mitteres,  
quo propediem essent venturi sui, magnopere contende-  
bat. Cuius tu postulatis, ne tui ipsius dissimilis viderere,  
qui semper honestam pacem, vel explorata victoria, ante-  
ferre te velle testatus es, refragari nec potuisti, neq; debuisti:  
praesertim cum ad eò Pon: Max: auctoritas eò quoq; accessis-  
set, qui à Mosco literis & legato habitis Antonium Posse-  
uinum Societatis Iesu sacerdotem, maximis quibusq; &  
grauissimis rebus rectè & scienter tractandis, inprimis pro-  
batum, ad te & ad Moscum suo nomine ablegauerat, &  
ad Christianam pacem paternè utrumq; hortabatur. Pro-  
inde biduo ante, quàm ipse ex castris discessisses, misisti  
Zapolsciam legationem amplissimam cum mandatis, non  
obscurè praeferens, si causa belli, quæ esset Liuania, à Ma-  
gno duce è medio non tolleretur, bellum etiam ipsum cessare  
non posse nec debere. Distat vero Zapolscia viginti propè  
à Plefcouia milliariibus, via qua Magni ducis instituto equi  
ad celeritatem Nonogardia, Zauolociam, & Velcolucum,  
aliàs disponebantur. Cuius circumuicinam regionem  
omnem magno & incredibili metu, hostibus incusso miles  
tuus ita occupauerat, ut nescio quo modo in media Polonia  
seu Lituania, quam in Moscouia ipsa versari securius po-  
tuisset.

tuisset. Quo quidem ipso Magni ducis legati, nonnihil de se solliciti, ad locum tractanda paci destinatum aliquanto posterius, quam tui aduenerant, & Posseninus qua spe & cupiditate constituenda pacis exarserat ad eos profectus fuerat, ut nulla interposita mora pacis tractatio sequeretur. Id adeo cum esset factum, & varijs sermonibus atq; disceptationibus dies quamplurimi dati, tandem de Linonia tibi restituenda, qua ante omnia ab ijs postulabatur, mandata habere Moscici legati confessi sunt, & ut vicissim arces aliquot eo bello abs te occupata, Magno duci concederentur, efflagitauerunt. Est Moscicis fides Graca, siue ritum & doctrinam, siue mores eorum spectes. Itaq; quicquid in questionem disceptationemq; ab eis veniebat, id diligenter versare animo, & circumspicere cogitatione oportuit. Turpe namq; labi & decipi in ijs, qua mutare nunquam possis. Erat praterea memoria proditum, Ioannem magni istius ducis auum sub Casymiro Polonia Rege, & Magno Lituania duce, prater fœdus ictum magnam Nouogardiam possedisse. Qua alias libera & immunis pra se ex parte fœderis à neutro eorum infestari, & subigi debuerat. Huius vero filium, & istius patrem Bassylium, sub Alexandro Starodubum, sub Sigismundo I. regibus Smolenscum, iuristurandi religione violata occupauisse memorabant: nec non & ipsum hunc sub Sigismundo Augusto Polociam, sub Henrico Pernauiam iisdem artibus possedisse. Quibus vestigijs & quasi impressis signis improbitatis atq; fraudis territus, vel legationis illius fidem, suspectam habere aliquis potuisset. Sed timidi & suspiciosi cogitatio impedit seipsam, cum maximè dispicit & prouideet cuncta. Dandum erat temporibus aliquid, Dandum ra-

rioni moriꝝ communi, cum verum sit illud, quod dicitur  
millies licet homo fraudetur ab homine, viꝝ hominem  
cum homine viuere debere. Dandus Pont: Max: suus  
authoritati & postulatis locus, qui diuino nutu & potesta-  
te, in altissima specula pastoralis vigilia positus, perlon-  
gissimam atatem qua vixisset, maximarum rerum mo-  
mentis, ad certam rationis normam toties ponderatis, am-  
plissimis legationibus pro Ecclesia obitis, & tot denique  
regnorum cladibus & mutationibus cognitis, & perspectis,  
nunc in hanc, nunc in illam partem Christiana Reipub:  
inferet oculos, & tanquam solers quidam prouidusq; na-  
uarchus, Christianos reges & principes in his procellis, &  
sempestate ad concordiam hortaretur. Negꝝ verò & ste-  
tu ipso lachrimisq; legatorum Magni ducis, vel ferreus  
aliquis commoueri non potuisset. Qui de cade & in-  
teritu suorum, cum aliquid inaudissent: (inaudiebant  
autem quotidie) aut cum suos captiuos duci, & longè à  
patria auehi cernerent, (quod cernebant sapissimè) sup-  
plices manus in cælum tendere, & ad nomen pacis suspi-  
ria geminare videbantur. Et horum quidem (vt opinio  
mea fert) fictè aut simulatè nihil. Quinetiam si quis  
visus fuerat, fuerat à cordolio. Quis enim non inge-  
miseret, tanta vastitate agrorum, exitio facultatum, di-  
reptionibus arcium, cade & interitu ciuium, euersione pa-  
triae, commotus & excitatus? Graue erat Moscus Po-  
locen: bellum, nemo eorum non indoluit clade suorum ad  
Socolum, Velicolucen: excidio quid miserabilius fuit aut  
esse potuit? ad Turopecium suorum copias fusas & fu-  
gatas, precipuos viros captos, tot arcium præfectos,  
tantam commeatu & apparatus bellici, omnis generis  
vni interceptam meminerant. Harum rerum excrucia-

bat & torquebat eos recordatio. Hoc aut casu grauius,  
aut conditione peius, aut iactura fama & hominum maius  
nihil eis videbatur. Quid verò de bello isto Plescouien:  
loquar? dies me deficeret, si quod Mosci in excursionibus  
ab urbe casi, quot dum suis opem ferre conantur, per agros  
interfecti, quot capti, quot in seruitutem abducti sint,  
vel fuerint commemorare velim. Nam & tum cum in  
castris manebas, ferè singuli dies hostibus aut captis, aut  
interfectis nouis gratulationibus celebrabantur, & post  
discessum tuum Ioannes Zamoscius regni Cancellarius,  
& exercituum tuorum imperator, vir perpetua laudi, &  
maximis muneribus obeundis in Repub: natus, tot hosti-  
bus captis, tot interfectis, tot continuis vigilijs fameq;  
fatigatis, suam & exercitus tui perseuerantiam ita pro-  
bauerat, vt non modò legatis Moscouiticis ad consicien-  
dam pacem stimulo fuisse, verumetiam vniuersa Mosco-  
uia maximum terrorem iniecisse, dici & videri queat, pra-  
sertim cum Spirkone Iordano praefecto, vetustate gene-  
ris, & spectata virtute commendato, cerio militum nu-  
mero, in pœniciora Moscouia immisso, agrisq; vastatis,  
& hostium occisis plurimis, armorum suorum vim & ter-  
rorem in ipsam Nouogardiam intulisset. Non igitur  
mirum est, aut videri debet, si vel legati Magni ducis,  
tanto desiderio pacis & quietis, vt diximus teneban-  
tur, & ipse Magnus dux, conditiones eas, quas subterfu-  
gere aliàs visus est, tandem aliquando acceptauit. Non mi-  
rum si in Louinia triginta quatuor arces, quas possidebat,  
tibi concessit Non mirum si Derpatum sibi, & ditioribus suis  
ad eò adiunctum, quæ prima belli Liuonici eius materia &  
quoddam veluti integumentum fraudis fuerat, post tot suas  
suorum,

suorumq; legatorum inficiationes tergiversationesq; inter  
positas, reddidit. Non mirum si in Derpatō septuaginta  
& octo maiora tormenta bellica, & in omnibus arcibus,  
pene trecenta, & deniq; infinitum minorum bombardarum,  
apparatusq; bellici vim & numerum, volens, nolens, re-  
liquit. Non mirum si tot & tam magni momenti capti-  
uorum suorum liberationem conditionibus pacis non inse-  
ruit, sed quoad eius fieri melius citiusq; posset, ut quisq;  
eorum redimeretur, non recusauit. Non mirum si Veli-  
coluca, Zauolucia, Neueliaq; abs te redditis, & Plešcuien-  
castellis quibusdam relictis, decennalem ferire pacem tecum  
non dubitauit. Non mirum si primi belli trophæa, &  
monimenta tuæ victoriæ, Polociam, Nieszterdam, Cozia-  
nam, Socolum, Turouliam, Sithno, Sussam, Crasnum, si  
secundi Vsuatam, Velisiam, & Iezieriscum, quas antea  
tenebat cunctas, in potestate tua reliquit. Non mirum si  
solitas illas licitationes & postulationes suas, de Liuonica  
hereditatis, de Cazani & Astracani imperiorum titulis,  
tandem posthabuit & neglexit. Non mirum si legatos su-  
os (ut ex verbis eorum, cum quid intemperantius loqui  
cœpissent mutuò sese admonentium elici potuit) in dictis  
& factis ad moderationem est præter morem adhortatus.  
Non deniq; mirum, Graci ritus cum sit, atq; adeò, cum rex  
sacrorum quidam, simulq; imperator videri velit: & cum  
plusquam regiam, & pontificiam maiestatem, in vestitu,  
confessu, & reliquis præferens, admirabilis nescio cuius  
potestatis & intelligentiæ rerum, diuinitus sibi data &  
credita, apud suos existimationem certa quadam arte &  
diligentia tueatur, si à Pon: Max: cuius nominis & gloria  
amuli, leues & temerarij Graci semper sunt & fuerunt,  
ad con-



ad consequendam à te pacem, fauorem & auctoritatem,  
implorauit, & Antonium Posseuinum Pont: Max: nomi-  
ne missum, tanquam quendam arbitrum, istius pacificatio-  
nis fieri permisit. Quid enim illo stimulis conscientia compū-  
ctum. Quid infelicitate miserum. Quid voluntate perditū.  
Quid metu abiectum: magis dici aut cogitari potest? Vetus  
est prouerbiū: Nullam esse calamitatem solam. At ha-  
non una aut altera, sed conspirarunt in Moscum infinita.  
Vidit ille domi suae proditorem, in castris desertorem: soci-  
am tori repudiavit, liberos in omni turpitudine & ocio edu-  
cauit. Sentit se esse suspectum & odiosum suis, cum &  
ipse fuerit semper hostis suorum. Grauisimas habet insi-  
dias eas, quae latent in simulatione officij, & aliquo vincu-  
lo sanguinis vel propinquitatis. Praeceptus in furorem agi-  
tur, & nuper mortis filij est causa sui. Restituit tandem  
vel inuitus Liouiam, & cum Prusso nescio quo, gentis  
suae authore excogitato & conficto, Prussiae ipsi adeo in-  
hiasset, de qua ne verbum quidem apud se vllum fieri voluit:  
amisit & Liouiam DEI opt: Max: iusto iudicio, omni-  
noq; admirando: quippe qui appetit aliena, perdit saepe ea  
quae aestimat sua, sicuti tu etiam hanc tam nobilem prouinci-  
am, quam ille semper dixit & duxit suam, sepimentum Li-  
tuaniae decus & ornamentum regni tui, tot distinctam  
castellis, refertam portubus, exaggeratam bonis omnibus-  
ex faucibus ipsius eripuisti: Quae si loqui posset, ita haud  
dubie ad te verba faceret. Grates tibi ago Rex optime,  
quod post tertium & vigesimum annum, ex quo Moscus  
libidine dominandi incitatus, me meaq; aggressus est, dex-  
tera tua forti, & non magis in bellis ac praelijs, quam in pa-  
ctis & promissis seruandis firma & laudata, sublato metu

& formidine belli, in pristinam quandam dignitatis speciem  
me reuocare dignatus es. Multa ego multis debeo. Sed  
vni tibi post DEVM opt: Max: acceptam fero liberta-  
tem. Præclarè olim Menardus, & post eum Albertus  
Episcopus, Christiana religionis & pietatis nostra auctores,  
non deterius Bremen: hoc eodem nomine de me meriti  
sunt & fuerunt. Grata Guilhelmi Cardinalis Mutinen:  
ex concilio apud Lugdunum habito, in has oras missi, apud  
me viget memoria. Sed enim decora & ornamenta omni-  
um, situ iam pridem obsita, squalore sordida, tenebris ve-  
tustatis inuoluta, tu in pristinam lucem & dignitatem po-  
suisti: ut cum multa illis, plauima Cruciferis, tibi demum  
cuncta iure optimo debeamus, & sicuti est incundior vate-  
tudo ijs, qui graui aliqua infirmitate impediti & lecto affe-  
xi diu admodum iacuerunt, sic & nos tantopere desidera-  
ta, per te verò libertate parta, vehementius recreamur.  
Sit clara & commemorabilis Platembergij apud nos, sit  
Hasencampij virtus qui ordinis Theutonici Magistri hinc  
aliquando fuerunt, & maxima grauissimaq; bella pro com-  
muni salute & dignitate confecerunt. Enimuerò ea qua  
tu pro nobis suscipere & gerere voluisti, & inijs lata,  
& progressu gloriosa, & exitu salutaria magis censentur,  
literis monumentisq; nostris inferentur, ad memoriam poste-  
ritatis transmittentur, quandoquidem ut & pater benignis-  
simus & bellator sapientissimus à meis tectis & domicilijs,  
in hostiles agros armis conuersis & prolatis, quòd iam pri-  
dem secutus, id asssecutus es, ut ego à tot continuis bellis  
& calamitatibus respirare, & tandem nullam non gratiam  
à me tibi debitam, si non referre, at testari erga te possim.  
Sic olim ut virtus Mosys illustris & pernegata magis vide-  
retur,

retur, Populum Israëliticum seruire seruitutem in Aegy-  
pto DEVS opt: Max: voluit. Sic vt magnitudo animi  
Cyri esset clarior, Persas à Medis graui dominatu oppri-  
mi contigit. Sic ad ostendendam virtutis praestanti-  
am Thesei, dispergi aliquando Athenien: oportuit. Sic  
deniq; (vt ad me ipsa veniam) maximus & grauisimis ma-  
lus affligi Liuoniam necesse fuerat, vt de tua praestabili vir-  
tute, fortitudine, moderatione, iusticia, nulla vnquam  
verustas obmutescat. Vicit nempe is, qui non insolenter ef-  
ferri victoria sua, sed cuncta aequitate metiri videatur,  
neq; cum Mosco immanitate sibi certandum, sed omni gene-  
re benignitatis, seipsum superandum potius arbitretur.  
En verò tibi bone vir superbia & tyrannis tua, qua tumens  
& inflatus, nescio quem non despicere, pra te nuper, vide-  
bar. Quin nec vides ipse, tanquam alicui Polyphemo  
oculo vno, Liuonia quo in diuersas orbis terrarum partes pro-  
spectabas, tibi adempto & euulso: nimirum intelligis, quan-  
tas vires virtus habeat, & quam longè melius fuerit, Hyero-  
ni Syracusano, cum priuatus esset, quam Perseo Macedoni,  
cum rex diceretur esse similiorem. Hic enim praeter regnum  
regale, in se habuit nihil. Ille non tam regno, quam re-  
gnum eo, indigere videbatur. Cogita quantum intersit, inter  
veram & fucatam gloriam, & quomodo diligi, quam metui  
praestet, neq; suorum tantum, verumetiam externorum be-  
nevolentia ad incertos temporum casus, & bellorum exitus  
expediat obsepieri. Terrent apud te vestigia multos, (vt  
aliquando dixit Poëta ille: intro spectantia nulla retro) &  
ferro geri rem, non semper aurum & argentum neruum belli  
esse, malo tuo experire: deniq; si sapis, cur non potius A-  
gesilaum, Tymoleonem, Dyonem, quam Nabidum, quam

Phalarim, quàm Dyonisium imitandum putes, satiusq;  
esse viuere vitam Scipionis, quàm desiderare principatum  
Cæsaris, Quorum enim aliquis imitatur mores, eorum &  
exitum expectare debet. Vide quomodo Titus, Nerva,  
Traianus, Adrianus, Antonius, & Marcus apparito-  
ribus, & doryphorus non egebant Romæ, & rursus quo-  
modo Calligule, Neroni, Vitellio: neq; orientis, neq; occi-  
dentis exercitus, opem ferre potuerint. Animaduerte  
Tyrannorum vim & potentiam, corporibus nostris esse per-  
similem, quæ quoad bona vtuntur valetudine, latent in ijs  
incommoda singula, nec facile morbum agritudinemq; de-  
prehendas, Statim verò vt grauior morbus aliquis incurre-  
rit, & corpus aduersa valetudine vexari incipit, omnia  
etiã minima, cum doloris sensu maximo, repente commo-  
uentur & excitantur. Ad eum modum Tyrannorum ini-  
uriæ & contumeliæ, prosperitate veluti velo obductæ, de-  
litescunt: simul atq; increpuit bellum, aut seditio, Tyran-  
nus corrui, neq; quicquam violentum potest esse diutur-  
num. Sed quid ego te admoneam? & num humanitatem  
ab hominum hoste, ab immoderato modum, ab effreni di-  
sciplinam, à barbaro expectem doctrinam? cur non potius  
ad te mea vnde initium cœpit, se conuertit Oratio. Ego  
te Stephane Rex pro eo ac debeo, veneror & colo, neq; vllum  
premium virtutis, vllum insigne honoris, vllum moni-  
mentum laudis esse, fieriq; posse existimo, quod tibi à no-  
bis iure & merito non debeat. Tu ex seruitute in liber-  
tatem, ex profundissimis tenebris in lucem, à morte (vt ita  
dicam) in vitam me reduxisti. Tu calamitatem omnem  
& squalorem mihi adernisti. Tu & subsidia belli, & or-  
namenta pacis attulisti. Paruit olim orbis terrarum Ro-  
manis,

manis, seruiuit Assyrijs, subiectus fuit Persis. At enim  
& Persarum disciplina, & dignitate Assyriorum, & hu-  
manitate Romanorum videbatur tolerabilior conditio serui-  
tutis. Huic verò tam fædo, & impotenti domino, sub-  
iecta si fuisset, quam lucem solatij, quod perfugium pacis,  
quem portum quietis sperare poteram vel debebam? in cuius  
regno, nihil aliud quam flagitiosissima luxuria, quam de-  
terrima crudelitas, quam contumeliosissima superbia, ni-  
hil aliud, quam dolor & gemitus perpetuus audiuntur.  
Ergò quam maximas possum gratias tibi ago, Rex, maio-  
res etiam habeo, eiusq; beneficij tui, memoriam erga me, nulla  
vngquam inobscurabit obliuio. Tu fac vt sicuti speramus &  
optamus fore, pace, concordia, tranquillitate, & ocio per te &  
in te perfruamur. Hæc Liuania, si posset, apud te hodie di-  
ceret. Quæ quoniam non potest, id à nobis tacita requi-  
rit, vt præstanti virtute, rebusq; abs te gestis, optimorum  
olim regum & principum, memoriam in Polonia in ani-  
mum nobis reuocemus, & Lechos fortes, solertes Graccos,  
Lescones strenuos, sapientes Cazimiros, audaces Boleslaos,  
moderatos Iagellones in te vno contemplemur. Deumq;  
opt: Max: cuncti precemur, vt eum quem per omnes omni-  
um honorum gradus, ad regiam dignitatem extulit, quem  
potestatis suæ participem in terris, administrum iustitiæ,  
authorem pacis, exteris admirabilem, suis venerabilem,  
hostibus fecit formidabilem, bonis omnibus auctum,  
& florentem & quam maxime diutur-  
num, & in omnes partes victo-  
rem esse, perpetuoq; fieri,  
patiatur.

MAGDEBURGI,

*Ex officina Typographica VVil.  
helmi Rosß.*

*Anno à nato Christo,*

M. D. LXXXII.





